

Черно МЛЯКО

ЗА ПИСАНЕТО, МАЙЧИНСТВОТО
И ХАРЕМА ВЪТРЕ В НАС

ЕЛИФ ШАФАК

Превод от английски
Емилия Л. Масларова

ЕГМОНТ

ЕГМОНТ

България

Всички права запазени. Нито книгата като цяло, нито части от нея могат да бъдат възпроизвеждани под каквато и да е форма.

Оригинално заглавие *Black Milk: On Writing, Motherhood, and the Harem Within*

Заглавие на турски език *Siyah Sut*

Copyright © Elif Shafak, 2007

Cover photography © Ebru Bilun Akyildiz

Превод Емилия Л. Масларова

Редактор Виктория Бешлийска

Коректор Таня Симеонова

Оформление на корицата Лъчезар Касабов

Издава „Егмонт България“

1000 София, ул. „Христо Белчев“ 21

www.egmontbulgaria.com

Отпечатано в „Фолиарт“ ООД, Добрич, 2012

ISBN 978-954-27-0855-1

Към читателя

Бях в Истанбул, когато ни разлюля земетресението от 1999 година. По онова време живеех в един от най-пренаселените и многолики квартали на града, където като качество къщите се различаваха една от друга точно толкова, както историите на обитателите им. Когато в три след полунощ, сред викове и писъци изтичах с всички останали на улицата, видях нещо, от което направо застигнах. На отсрещния тротоар кварталният бакалин – кисел старец, който не продаваше алкохол и не разговаряше с маргинали – седеше до травестит с дълга черна перука и грим, стичащ се размазан по бузите му. Пребледнял като призрак, мъжът отвори с треперещи ръце пакет цигари и почерпи травестита. Именно този образ от онази нощ се е врязал най-трайно в съзнанието ми – закостенял в мисленето си бакалин и разплакан травестит, които пушат един до друг. Пред лицето на бедствието и смъртта дребните ни различия се бяха изпарили и всички ние се бяхме слели – макар и за броени часове – в Едно.

Но винаги съм смятала, че и разказите ни действат по сходен начин. Не твърдя, че художествената литература е с магнитуда на земетресение, но когато сме в добър роман, ние напускаме уютните си малки жилища и чрез измислени герои започваме да опознаваме хора, които не сме срещали никога дотогава и които дори не сме харесвали, защото са нашето друго Аз.

След години щях да си спомня онази нощ в съвсем раз-

лична светлина. След като родих първото си дете, изпаднах в тежка депресия, откъснала ме от единствената страст в живота ми, която дотогава бях поставяла над всичко – да пиша художествена литература.

За мен това бе емоционален земетръс. Когато избягах от постройката на Аз-а, която през всичките тези години бях градила толкова старателно, и уплашена и разтърсена се озовах в мрака, там се натъкнах на няколко насядали една до друга Палечки: шест малки жени, всяка от които изглеждаше като различна версия на самата мен. Вече познавах четири от тях. Другите две срещам за първи път. Осъзнавах, че ако не беше извънредното положение – следродилната депресия, в която бях изпаднала – никога нямаше да ги видя в нова светлина и те щяха да продължат да живеят в тялото и душата ми, без изобщо да се слушат една друга, като съседни, които дишат един въздух, а никога не се поздравяват любезно.

Може би всички жени живеят с такъв минихарем вътре в себе си и всъщност ние не сме друго, освен тези разногласия и напрежение, освен трудно постигнатата хармония между взаимно изключващите се страни в характера ни.

Трябваше да mine известно време, докато опозная и обикна и шестте Палечки.

Тази книга разказва как се изправих пред своята вътрешна разнolikост и се научих да бъда цялостна.

Аз съм писателка.

Аз съм номад.

Аз съм космополит.

Аз обичам суфизма.

Аз съм пацифист.

Аз съм вегетарианка и съм жена, горе-долу в тази последователност.

Ето как щях да се опиша, преди да навърша трийсет и пет.

До тази възраст възприемах себе си най-вече и преди всичко като разказвачка на истории. Навремето хора като мен са споделяли историите си около огъня, под небе, толкова ог-

ромно, че е нямало как да бъдеш сигурен къде свършва – ако изобщо свършва някъде. В Париж са сътрудничели на вестници само и само да съберат с общи усилия пари за наема. В двореца на султана деспот всеки разказ им е печелел правото да живеят още един ден. Чувствах се свързана с тези сладкородумни разказвачи от едно време, независимо дали те са оставали безименни, или са били Балзак и красивата Шехеразада. Истината е, че подобно на мнозина други белетристи, и аз се чувствах по-близка с мъртвите, а не със съвременните писатели, и по-свързана с хора, които са плод на въображението, а не истински... поне не прекалено истински.

Ето как живеех. Ето как смятах да продължа и занапред. Но точно тогава най-неочаквано ми се случи изумително чудо: майчинството.

То промени всичко, промени *мен*.

Посрещнах с недоумение новата си роля – бях озадачена като прилеп, събуден от слънчева светлина.

В деня, когато научих, че съм бременна, писателката в мен изпадна в паника, жената в мен пък се почувства щастливо объркана, пацифистката в мен си остана пасивна, космополитът в мен седна да си припомня бебешки имена, които да са приемливи в цял свят, поклонницата на суфизма в мен приветства новината, вегетарианката взе да се тревожи, че ще ѝ се наложи да яде месо, а номадката в мен не искаше друго, освен просто да си плюе на петите и да избяга възможно най-далеч. Но когато си бременна, се случва точно това. Можеш да избягаш от всичко и от всички, но не и от промените в тялото си.

Когато ме връхлетя, следродилната депресия ме завари напълно неподготвена. Тя се разпростря пред мен като тъмен, безкраен тунел и ме уплаши до смърт. Докато се опитвах да изляза от другата страна, няколко пъти падах, а характерът ми се натроши на парченца, толкова малки, че нямаше как да ги слепя отново. В същото време обаче това изживяване ми помогна да се взра в себе си и да се запозная отново с всяка жена от минихарема, който всичките тези години бях носила в душата си. Депресията може да се превърне в златна възможност, дадена ни от живота, за да помислим без страх върху някои наболели въпроси, които са от голямо значение

за сърцето ни, но които или от бързане, или от невежество са били замитани под килима.

Не съм сигурна кое е било първо и кое го е последвало. Дали съм излязла от депресията и чак тогава съм седнала да пиша тази книга? Или съм завършила книгата и благодарение на това съм успяла да изпълязя от тунела? Истината е, че не мога да кажа. Спомените ми от онези дни са ярки и наситени, но изобщо не следват хронологията.

Знам със сигурност обаче, че тази книга е написана с черно мляко и бяло мастило: коктейл от разказвачество, майчинство, копнеж по пътешествията и депресия, дестилиран в продължение на месеци на стайна температура.

Всяка книга е пътуване, карта, отразяваща сложните криволици на човешкия ум и душа. Тази не прави изключение. Затова всеки читател в известен смисъл е пътешественик. При някои пътувания се запознаваш с културното наследство, при други изживяваш приключения на открито, в досег с дивата природа. На следващите страници искам да ви отведа на две пътешествия едновременно – в Долината на бебетата и в Гората на книгите.

В Долината на бебетата ще ви приканя да се взрете по-внимателно в многото роли, от които се състои животът ни, като започнем от женското начало, майчинството и писателството. В Гората на книгите ще се спра на живота и творчеството на различни писателки от миналото и настоящето, от Изтока и Запада, за да видим как те са се справяли със сходни въпроси, успешно или неуспешно.

Тази книга е написана не само за жени, които са изживели или ще изживеят подобна депресия, но и за всички – мъже и жени, несемейни и семейни, родители и бездетни, писатели или читатели, на които понякога им е трудно да намерят равновесната точка между многото роли и отговорности в живота си.

Според суфистите всеки човек е огледало, отразяващо света като цяло. Те твърдят, че всеки от нас е ходещ микрокосмос. Затова да си човек, означава да живееш с оркестър от взаимно изключващи се гласове и смесени чувства. Такъв живот щеше

да бъде обогатяващ и възнаграждаващ, ако не бяхме склонни да възхваляваме някои членове от този оркестър вътре в нас за сметка на други. Потискаме много проявления на характера си, за да се вместим в съвършения образ, който се стремим да си създадем. Така рядко – да не кажа никога – наблюдаваме демокрация вътре в себе си: там обикновено властва непохватима олигархия, при която някои гласове надделяват над другите.

„Черно мляко“ е опит да смъкна с мирни средства от власт тази олигархия и да наложа пълнокръвна здравословна вътрешна демокрация. Би било наивно да смятаме, че демократичният режим е само цветя и рози, но той пак е за предпочитане пред всички разновидности на деспотизма. Само след като хармонизираме и синхронизираме гласовете вътре в нас, можем да станем по-добри майки, по-добри бащи и да, вероятно по-добри писатели.

Но нека не изпреварваме събитията. Трябва да направя обратен завой, да се върна назад във времето и да потърся мига, когато започна всичко.